

***Mobilna biblioteka* / red. nauk. Maja Wojciechowska. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2021. – 431, [1] s. : il. ; 24 cm. – ISBN 978-83-65741-68-4**

Książka *Mobilna biblioteka* ukazała się nakładem Wydawnictwa Naukowego i Edukacyjnego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w 2021 r. Publikacja zawiera ponad 20 artykułów autorstwa pracowników bibliotek różnego typu – publicznych, pedagogicznych i naukowych. Teksty zostały umieszczone w trzech rozdziałach, zgodnie z ich profilem tematycznym: *Narzędzia i rozwiązania*, *Techniki pracy* oraz *Doświadczenia bibliotek*. *Mobilna biblioteka* zawiera artykuły poświęcone szeroko pojętej innowacyjności w zakresie zarówno stosowanych przez bibliotekarzy narzędzi i rozwiązań oraz technik pracy, jak i doświadczeń bibliotek w podejmowaniu nowatorskich i nowoczesnych działań, obejmujących na przykład: bibliometrię, promocję szkół wyższych, baz i portali różnego typu, e-czasopism oraz tworzenie bibliotek cyfrowych. Autorzy omówili ponadto takie kwestie, jak: dostęp do informacji, praca z użytkownikiem, animacja czytelnicza, usługi informacyjno-komunikacyjne, selekcja zbiorów, mobilność bibliotek oraz zagadnienia związane z ich zarządzaniem jako centrów rozwoju zainteresowań. Publikacja dofinansowana została przez Uniwersytet Gdański, opiekę merytoryczną sprawowała dr hab. Wanda Ciszewska-Pawłowska, prof. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, redaktorem prowadzącym była Marta Lach (Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich). Nad całością procesu publikacyjnego, jako redaktor naukowy, czuwała dr hab. Maja Wojciechowska, prof. Uniwersytetu Gdańskiego.

Rozdział *Narzędzia i rozwiązania* składa się z 12 artykułów i otwiera go tekst autorstwa Mariusza Balcerka *Informacja naukowa w Wojewódzkich Bibliotekach Publicznych – studium porównawcze*. Autor zaprezentował obecny stan informacji naukowej w Wojewódzkich Bibliotekach Publicznych (WBP) oraz w wybranych bibliotekach uniwersyteckich. Ponadto w tekście zawarto ocenę zastosowanych przez cytowane biblioteki rozwiązań. Lidia Szczygłowska w artykule *SciVal – nowe narzędzie bibliometryczne do analizy dorobku naukowego* skupiła się na analizie SciVal, jako

---

¹ Biblioteka Politechniki Gdańskiej.

narzędzia analitycznego, zapewniającego szybki i łatwy dostęp do informacji o skuteczności badań naukowych. W tekście zaakcentowano fakt, że SciVal może być postrzegany jako coś więcej niż tylko narzędzie ewaluacyjno-analityczne. Jest ono, w opinii autorki, integralną częścią procesu planowania badań i może być wykorzystywane do wspierania sprawozdawczości zgodnie z ustawą 2.0. W kolejnym tekście rozdziału *Narzędzia i rozwiązania* Urszula Szybowska (*Twitter jako narzędzie wspierające działania promocyjne szkół wyższych. Przykład Biblioteki Politechniki Gdańskiej*) przeanalizowała prowadzenie przez bibliotekę akademicką konta w serwisie społecznościowym Twitter w kontekście działań mających na celu promowanie zarówno dorobku poszczególnych pracowników naukowych uczelni, jak i wyników działalności badawczo-rozwojowej, innowacyjnej i wynalazczej szkoły wyższej. W artykule zaakcentowano znaczenie biblioteki akademickiej jako solidnego zaplecza dla swojej uczelni, także na polu nowoczesnej promocji w serwisach internetowych typu Twitter. Agata Olkowska w tekście *Funkcjonalność i użyteczność wybranych bibliograficznych baz dziedzinowych* podkreśliła istotność kompatybilności funkcjonalności bibliograficznych baz danych z kompetencjami użytkowników oraz z ich wiedzą i świadomością o istnieniu owych baz. Zwrócono także uwagę na korzyści płynące z wykorzystania omawianych baz. Autorka zaakcentowała w podsumowaniu, że administratorzy bibliograficznych baz dziedzinowych, wdrażając nowe rozwiązania, powinni mieć na celu nie tylko samo doskonalenie funkcjonalności baz, lecz także wyjście naprzeciw zmieniającym się oczekiwaniom użytkowników, dla których rzeczony bazy deklaratoryjnie są tworzone. *Elektroniczne czasopisma w sieci: analiza wykorzystania na przykładzie repozytorium AMUR i platformy PRESSto* autorstwa Anny Dodot i Moniki Theus jest materiałem, w którym została przeprowadzona analiza i ocena wykorzystania elektronicznych czasopism wydawanych przez Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, udostępnianych poprzez otwarte platformy dostępu do wiedzy – platformę PRESSto oraz repozytorium AMUR. Analiza objęła liczbę odsłon artykułów z czasopism, informacje na temat użytkowników platform, źródeł, poprzez które użytkownicy trafiali na poszczególne platformy oraz kraje pochodzenia i typ użytkowników obu platform. Danuta Sroka (*Bałtycka Biblioteka Cyfrowa jako warsztat informacyjny bibliotekarza*) zwróciła uwagę na wykorzystywanie otwartych zasobów cyfrowych w zgodzie z prawem autorskim i prawami pokrewnymi zarówno w odniesieniu do Bałtyckiej Biblioteki Cyfrowej, jak i innych bibliotek cyfrowych. Tego typu działania, zdaniem autorki, są szczególnie wskazane w procesie permanentnej edukacji różnorodnych grup zawodowych, w tym bibliotekarzy i dokumentalistów. Autorka kolejnego artykułu (*Biblioteczne portale dziedzinowe agregatorami otwartej wiedzy – na przykładzie Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*), Lilianna Nalewajska, omówiła rolę portali dziedzinowych na przykładzie Biblioteki Uniwersyteckiej w Warsza-

wie (BUW). Portale dziedzinowe zostały potraktowane jako jeden z elementów wirtualizacji działalności informacyjnej biblioteki. Są one, w opinii autorki, agregatorami otwartej wiedzy oraz elementem edukacji informacyjnej użytkowników biblioteki. W podsumowaniu Nalewajska pisze, że mała popularność portali dziedzinowych może wynikać z braku odpowiednich działań promujących tego typu narzędzi. Karol Ebertowski w tekście zatytułowanym *Strony internetowe i bazy danych jako źródła informacji o działalności towarzystw genealogicznych* omówił działalność stowarzyszeń genealogicznych, podkreślając zasadność powstawania ich stron internetowych oraz tworzenia przez nie baz danych. Artykuł wskazuje ponadto możliwości ulepszenia tworzonych witryn pod względem informacyjnym, komunikacyjnym i wizualnym. Piotr Chmielewski (*Wybrane narzędzia i usługi internetowe wspomagające uzyskiwanie dostępu do informacji*) zawarł w swoim artykule rozważania na temat utrudnień w dostępie do informacji. Autor zauważył, że mimo intensywnego rozwoju usług informatycznych w wielu krajach na świecie, użytkownik Internetu może doświadczyć trudności w dostępie do informacji: blokad lokalizacyjnych, różnego rodzaju ograniczeń oraz cenzury. Chmielewski przybliżył wybrane zjawiska ograniczające dostęp do informacji oraz zaprezentował wybrane narzędzia pomagające ominąć napotkane przeszkody. Artykuł *Obecność innowacyjnych rozwiązań wdrażanych w różnych obszarach przestrzeni informacyjnej, wpisujących się w założenia koncepcji smart city* Przemysława Krysińskiego został poświęcony koncepcji *smart city* z perspektywy sektora informacyjnego. Tekst zawiera, oprócz teoretycznych rozważań, przykłady inicjatyw wpisujących się w opisywane zjawisko. Elżbieta Pieróg (*Księgozbiór Wydziału Zbiorów Historii Społecznej Biblioteki Sejmowej jako narzędzie pracy i źródło informacji o historii życia społecznego w Polsce*) przedstawiła historię i charakterystykę księgozbioru Centralnego Archiwum Komitetu Centralnego PZPR, przejętego w 1991 r. przez Bibliotekę Sejmową. W tekście omówiono także utworzenie Wydziału Zbiorów Historii Społecznej oraz sposoby scalenia księgozbioru Archiwum ze zbiorami Biblioteki Sejmowej. W artykule *Nauka dla wszystkich. Rola bibliotek pedagogicznych i naukowych w Polsce – zarys zagadnienia* autorki, Kornelia Choryńska i Katarzyna Michalska, omówiły zagadnienie nowej roli bibliotek pedagogicznych i naukowych w Polsce, wskazując możliwość przekierowania ich dotychczasowej aktywności na inne tory. Zmiany miałyby polegać na szerszym upowszechnianiu zasobów wiedzy naukowej oraz odpowiedniemu dofinansowaniu tego typu działań.

Drugi rozdział *Mobilnej biblioteki* zatytułowany *Techniki pracy* zasadniczo został poświęcony przede wszystkim prezentacji nowych form i technik pracy z użytkownikiem, rozwijanych w ramach bezpłatnej oferty usług bibliotek publicznych i dedykowanych ich użytkownikom. Monika Simonjetz w artykule *Kultura, nauka, edukacja. Uniwersalność bibliotek publicznych. Nowe formy i techniki pracy z użytkownikiem* omówiła tego typu

działania w odniesieniu do bibliotek publicznych województwa lubuskiego, przytaczając przykłady działań realizowanych w kilkunastu placówkach. W tekście podkreślono funkcję bibliotek publicznych w obszarze społecznej integracji międzypokoleniowej. Zaprezentowano przedsięwzięcia mające na celu zapobieganie wykluczeniu społecznemu oraz promocję nowych form pracy. Zaakcentowano także istotność współpracy z lokalnym środowiskiem oraz opisano projekty, które powstały w odpowiedzi na nowe potrzeby wynikające z wystąpienia pandemii COVID-19. W kolejnym tekście, *Mobilne czytelnie i wypożyczalnie jako przykład elastycznych i innowacyjnych usług bibliotecznych* autorki, Maja Wojciechowska i Monika Orzoł, przywołały koncepcję biblioteki „mobilnej”. „Mobilność” biblioteki może być definiowana na różne sposoby. Zazwyczaj termin ten utożsamia się z usługami zdalnymi, które realizowane są za pośrednictwem Internetu, oraz z tymi w przestrzeni realnej poza gmachami bibliotek. Udostępnianie i prezentowanie księgozbioru poza budynkiem biblioteki może potencjalnie wpłynąć na zwiększenie atrakcyjności tradycyjnych usług bibliotecznych, jak również może nie być bez znaczenia, jeśli chodzi o rozwój czytelnictwa. Maja Wilczewska, autorka kolejnego artykułu (*Magia słowa i obrazu – rola papierowego teatru kamishibai w animacji czytelnictwa*), zwraca uwagę na oryginalną formę animacji czytelnictwa, jaką jest wykorzystanie form teatru obrazkowego *kamishibai*. Tekst zawiera analizę korzyści płynących z pracy z tym medium oraz opis działań podejmowanych w zakresie rozwoju czytelnictwa z zastosowaniem teatru *kamishibai* w Bibliotece Pedagogicznej w Gorzowie Wielkopolskim. Kolejny tekst *„Światłoryt» – jako forma pracy z widzem i czytelnikiem, czyli o sposobie czytania fotografii przez osoby niewidome i niedowidzące*, przedstawia efekt współpracy muzealnej Biblioteki i Działu upowszechniania Muzeum Fotografii w Krakowie. Autorka tekstu, Magdalena Skrejko (przy współpracy Marii Masternak), zaprezentowała oryginalny pomysł na to, jak animować środowisko, nie tylko czytelnictwo. Opisany projekt „Światłoryt” powstał w wyniku współpracy Biblioteki i Działu upowszechniania Muzeum Fotografii (MuFo) w Krakowie. Projekt skierowany do osób niewidomych i niedowidzących miał na celu umożliwienie osobom z dysfunkcją wzroku „czytanie fotografii” poprzez stworzenie przestrzennych adaptacji poszczególnych zdjęć. Dzięki artykułowi Katarzyny Żák-Caplot, czytelnik dowiaduje się o innowacyjnym pomysle połączenia muzealnictwa i językoznawstwa. W artykule *Strategia wdrażania innowacji edukacyjnych w Bibliotece Muzeum Warszawy* autorka, na przykładzie muzealnych projektów językowych, omówiła kwestię tworzenia i realizowania strategii wprowadzania innowacji w Bibliotece Muzeum Warszawy. W tekście zostały poruszane m.in. takie kwestie, jak dostrzeżenie potencjału biblioteki w działaniach animacyjnych i edukacyjnych tam, gdzie inni go nie widzą, przekonanie swoich przełożonych o zasadności zrealizowania zaproponowanych strategii innowacyjności i finalnie zrealizowania usługi

„niszowej”. Tekst Violetty Perzyńskiej pt. *Reaktywacja Koła Dramatycznego jako odpowiedź na potrzeby kulturalne użytkowników Biblioteki Głównej im. Jędrzeja Śniadeckiego AWF w Warszawie*, skupia się na wyjaśnieniu misji Koła Dramatycznego stworzonego przy Bibliotece Głównej Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego. Misja ta to nie tylko promocja tekstów kanonicznych z literatury polskiej i światowej wśród młodzieży, lecz przede wszystkim tworzenie przestrzeni do komunikacji biblioteki ze studentami macierzystej uczelni, wspieranie dydaktyki poprzez wzmacnianie kompetencji miękkich studentów, budowanie relacyjności w społeczności uczelnianej, a także tworzenie przestrzeni do rozwoju pasji i zaspokajania potrzeb kulturalnych środowiska studenckiego.

Mariola Nawrocka i Iwona Piwońska rozpoczynają trzeci rozdział *Mobilnej biblioteki*, zatytułowany *Doświadczenia bibliotek* artykułem, *Usługi informacyjno-komunikacyjne w bibliotekach szkół wyższych. Doświadczenia Biblioteki Głównej WAT w związku z wdrażaniem platformy Zapytaj bibliotekarza*. W artykule opisane zostały czteroletnie doświadczenia pracowników Biblioteki Głównej WAT (BG WAT) z użytkowania platformy *Zapytaj bibliotekarza*, z uwzględnieniem statystyk jej wykorzystania przez użytkowników. Na tle opisanych doświadczeń, autorki przedstawiły dogłębną analizę zagadnień związanych m.in. z kanałami komunikacyjnymi w bibliotece akademickiej, zarządzaniem zasobami i procesami informacji oraz redundancją informacji w sieci i wynikającą z tego procesu nową postawą użytkownika, który poszukuje coraz to nowych kanałów informacyjnych, również w bibliotece. Artykuł Magdaleny Rowińskiej i Marii Truszkowskiej *Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego w trybie bezobsługowym* zawiera analizę eksperymentu, polegającego na wprowadzeniu bibliotecznych usług „bezobsługowych” w wyznaczonym czasie. Zagadnienie związane z możliwością otwarcia biblioteki bez obsługi omówiono zarówno w kontekście użytkownika, jak i pracownika. Zdaniem autorek, kilka godzin w trybie samoobsługowym nie zakłóca relacji czytelnik–bibliotekarz, niemniej jednak tryb samoobsługowy należy na obecnym etapie ewolucji usług bibliotecznych traktować jako uzupełnienie oferty biblioteki, a nie jako stałą formę działalności. Mariola Augustyniak w referacie *Współczesne metody i narzędzia pracy bibliotekarzy i ich wpływ na realizację procesów bibliotecznych. Przykład Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego* omówiła metody pracy w różnych obszarach działalności bibliotecznej: od tych tradycyjnych po nowoczesne, podkreślając zanikający udział tych pierwszych. Zdaniem autorki w obecnej pracy bibliotekarzy należy szukać alternatywnych metod i dążyć do wdrażania rozwiązań, które będą w stanie zastąpić tradycyjne narzędzia, zwłaszcza z punktu widzenia efektywności działalności biblioteki. W artykule Katarzyny Pawluk *Doświadczenia Miejskiej Biblioteki Publicznej w Opolu w zakresie wprowadzania innowacyjnych form pracy z użytkownikiem* została z jednej strony przedstawiona kwestia konieczności podnoszenia kwalifikacji współ-

czesnego bibliotekarza, z drugiej zaś strony autorka podkreśla potrzebę wykorzystania zdobytych przez bibliotekarzy umiejętności na zajęciach przygotowywanych dla różnych grup użytkowników biblioteki. W tekście omówiono aplikacje, programy i strony internetowe przydatne w pracy bibliotekarza-animatora i wykorzystywane przez pracowników Miejskiej Biblioteki Publicznej w Opolu (MBP). Dorota Kolenda w artykule *Nowe technologie w pracy bibliotekarza na przykładzie Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu* scharakteryzowała ewolucję umiejętności zawodowych bibliotekarzy w XXI w. na przykładzie działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu. Autorka wymieniła nieodzowne atrybuty, jakimi winien odznaczać się współczesny bibliotekarz: innowacyjność, kreatywność, dynamiczność podejmowanych działań, a także elastyczność. Sławomir Sobczyk (*Baza Gromadzenie i jej rola w funkcjonowaniu Biblioteki Głównej Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie*) omówił proces gromadzenia i zarządzania zbiorami oparty na Bazie Gromadzenie w przypadku Biblioteki Głównej Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie (BG ASP). W artykule przedstawiono najważniejsze funkcje Bazy Gromadzenie, do których należą: planowanie i kontrola budżetu biblioteki, ewidencja wszystkich rodzajów pozyskiwanych zbiorów, planowanie zakupów, tworzenie elektronicznych inwentarzy, rejestracja wymiany międzybibliotecznej, tworzenie zestawień statystycznych niezbędnych w funkcjonowaniu biblioteki oraz polityka gromadzenia. Bernadetta Gałulska w artykule *Selekcja wydawnictw ciągłych na przykładzie Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie* podjęła próbę zidentyfikowania wybranych problemów selekcji wydawnictw ciągłych w bibliotece akademickiej. Posługując się przykładem Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, autorka przedstawiła doświadczenia biblioteki w zakresie bieżącej selekcji gazet i czasopism oraz dodatków na nośnikach CD-ROM. W artykule zwrócono uwagę na działania w zakresie retrokonwersji katalogu, upatrując w nich szansę na uporządkowanie kolekcji czasopism. Izabela Migocz (*Mobilność współczesnych bibliotek publicznych wymogiem cywilizacji! Przykład współpracy ze środowiskiem zewnętrznym Miejskiej Biblioteki Publicznej w Kędzierzynie-Koźlu*) omówiła kulturotwórczą rolę biblioteki publicznej na przykładzie zarówno własnej działalności, jak i innych bibliotek, wzbogacając swoją analizę o praktyczne porady, a także cytując teoretyczne opracowania. W świecie „mobilności” także biblioteka powinna być „mobilna” w szerokim sensie tego słowa. Miejska Biblioteka Publiczna w Kędzierzynie-Koźlu oferuje nowe przestrzenie związane z nowoczesnymi mediami. Placówka jest w istocie centrum informacyjno-multimedialnym, w którym użytkownik ma dostęp do różnego rodzaju kartotek, może korzystać z Czytelni Internetowej oraz cyfrowej wypożyczalni publikacji naukowych Biblioteki Narodowej. W bibliotece seniorzy uczą się obsługi komputera, języka obcego, korzystania z książki cyfrowej, dzieci i młodzież

zdobywają wiedzę w zakresie programowania oraz obsługi robotów edukacyjnych. Bibliotekarze są nowocześni i otwarci, „mobilni” w sposobie komunikowania się z użytkownikiem potrzebującym informacji i pomocy. Mobilność biblioteki uwidacznia się ponadto w aktywnym udziale biblioteki w życiu nie tylko lokalnej społeczności, lecz także w konstruktywnej współpracy z podmiotami życia kulturalnego, oświatowego, religijnego i sportowego na terenie gminy, regionu, województwa, kraju i za granicą. *Powiedz nam czego pragniesz? Badania potrzeb użytkowników Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie* autorstwa Renaty Lewińskiej i Anny Gawryluk zawiera omówienie badań ankietowych przeprowadzonych w 2018 r. wśród czytelników Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (BG UP). Celem sondażu *Badanie potrzeb użytkowników Biblioteki Głównej UP* było poznanie potrzeb i oczekiwań użytkowników Biblioteki Głównej UP. Analizując odpowiedzi udzielone przez badanych, autorki doszły do m.in. wniosku, że korzystający z biblioteki są wymagającymi użytkownikami. Czytelnicy mają świadomość, iż biblioteka powinna służyć społeczności akademickiej, bibliotekarze zaś zdają sobie sprawę z tego, że w obliczu zadań obecnie stawianych bibliotekom i ich pracownikom, powinni oni podejmować nowe wyzwania, wdrażać nowoczesne produkty i usługi, nadażać za zmianami, a nawet je wyprzedzać. Monika Rząsa przedstawiła w artykule *Dzielenie się pasją, czyli działalność pracowników Biblioteki Głównej Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie na rzecz uczelni i środowiska* zagadnienie zaangażowania pracowników biblioteki w promocję i działania biblioteki. Biblioteka Główna Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie (BG UR) elastycznie modyfikuje swoją ofertę, szczególnie w zakresie usług świadczonych na rzecz społeczności akademickiej. Sprawna promocja biblioteki, zdaniem autorki, możliwa jest w dużej mierze dzięki zaangażowaniu jej pracowników, którzy w działaniach promocyjnych wykorzystują także, choć nie jedynie, własne, pozazawodowe zainteresowania i pasje. Dzięki takiej postawie pracowników, biblioteka staje się nie tylko centrum informacyjno-bibliotecznym, lecz także centrum kulturalnym. Patrycja Mynarek, zamykająca rozdział *Doświadczenia bibliotek*, a tym samych i cały tom *Mobilnej biblioteki*, przedstawia w tekście *Młodość w przestrzeni interdyscyplinarnej*. „Studnia Otwarta Kultura” jako miejsce spotkań z pasjami oddział Miejskiej Biblioteki Publicznej w Kędzierzynie-Koźlu – „Studnia Otwarta Kultura” – jako przykład miejsca, w którym bibliotekarze starają się zapewnić młodym ludziom kreatywną przestrzeń dla ich rozwoju intelektualnego i emocjonalnego. Oddział „Studnia Otwarta Kultura” jest projektem, dzięki któremu młodzi ludzie mogą realizować swoje pomysły w atmosferze pełnej motywacji, inspiracji i wsparcia ze strony bibliotekarzy.

Mobilna biblioteka jest zbiorem tekstów poświęconych nowym narzędziom, rozwiązaniom i technikom pracy, a także doświadczeniom bibliotek

---

różnego rodzaju. Interesujące, nierzadko nowatorskie propozycje, wnikliwe analizy badań z przeprowadzonych ankiet oraz doświadczenia z praktyki dnia codziennego, którymi autorzy podzielili się na łamach publikacji, mogą okazać się inspiracją dla przedstawicieli bibliotekarskiego środowiska, ale nie tylko. Wszystkie zaprezentowane teksty, różniące się zakresem podejmowanej problematyki, łączy jedna wspólna cecha. Opisane w artykułach działania sprzyjają wytwarzaniu i uzyskiwaniu wartości dodanej nie tylko w samych bibliotekach, lecz także, a może przede wszystkim w społeczności, z którą i dla której one pracują. Ma to ogromne znaczenie w funkcjonowaniu wielu sfer życia społecznego, szczególnie w czasach kryzysu.